

антропологический аспект : автореф. дис. канд. филос. наук. – Челябинск : ЧГАКИ, 2009. – 22 с.

2. Запорожченко О. В., Кавалеров В. А. Гуманізація та відчуження людини: проблеми і перспективи: Монографія. – Одеса: Астропринт, 2005.–120с.

3. Паршин А. В., Пономаренко А. И., Шпак В. Ю. Самореализация личности в политической культуре : моногр. – Ростов н/Д : Литфонд, 2004. – 180 с.

Праведна Н. П. (м. Одеса) – кандидат фізико-математичних наук, викладач кафедри фізичного та математичного моделювання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

Дослідження проблеми регулювання якості належить до найбільш актуальних проблем сучасної теорії освіти. Її актуальність зумовлена потребами практики, насамперед потребами різкого нарощування освітнього потенціалу нації, забезпечення конкурентоспроможності випускників загальноосвітніх шкіл й університетів на ринку праці, як в середині держави, так і на міжнародному рівні.

Як засвідчують аналітики [1], Україна завжди забезпечувала своїм громадянам освіту, що відповідає стандартам і нормам найбільш ефективних і якісних освітніх систем Європи і світу. Пристойну освіту отримувала учнівська й студентська молодь і в часи існування України в складі колишнього СРСР. Водночас «радянська освіта» мала суттєві недоліки, головними серед яких були: а) надмірна ідеологізація, партизація і централізація системи; б) денационалізація навчального матеріалу й виховання; в) «мілітаризація» та деперсоналізація навчально-виховного процесу та ін. Вони були органічно «вмонтовані» в систему освіти колишнього СРСР й об'єктивно не могли повною мірою забезпечити освітньо-виховні потреби згодом незалежної держави. Потреба у створенні національної системи освіти сприяла виділенню ряду завдань для реформування її як такої. Першочерговими стали завдання щодо створення нормативно-правової бази освіти, оптимізації мережі закладів освіти, трансформації гуманітарної освіти, створення системи контролю якості освітньої діяльності, переходу до ступеневого принципу підготовки фахівців тощо.

Зрозумілим у цій ситуації є те, що інтеграційним стрижнем, основою і принципом становлення національної системи освіти є її якість. Управління якістю, таким чином, має ряд певних проблем, невирішення яких позбавить ефективно сприяти реформуванню, а тим паче говорити про становлення конкурентоспроможної національної системи освіти.

Як відомо, освітянська діяльність – навчання і виховання підростаючого покоління – у філософсько-педагогічних системах світу завжди пов'язувалась з її якістю, обґрунтуванню механізмів впливу на яку (з метою її підвищення) присвячували свої трактати філософи й педагоги різних часів і народів світу. Платон, наприклад, відносив цю функцію виключно до пріоритетів держави. Аристотель однозначно пов'язував її зі стійкістю засвоєння знань та логікою мислення. Середньовічна філософсько-педагогічна традиція якість освіти пов'язувала з ефективністю засвоєння біблійного знання; Відродження і Нові часи «повернули» її до людини, духовного світу останньої, її працездатності за допомогою техніки й загального вміння «жити у суспільстві» тощо. ХІХ–ХХ ст. висунуло щодо цієї проблеми надзвичайно широкий спектр думок і поглядів. В інтерпретації різних філософів якість освіти визначається «освоєнням необхідної суми знань», а також «оптимальною організацією життєдіяльності університетів» (В. Гумбольдт); «реалістичним сприйняттям набутого знання, зрозумілого самостійно» (К. Ясперс); «оволодінням загальною культурою» (М. Данилевський, П. Сорокін, А. Тойнбі); вмінням «знайти своє місце в системі виробничих і соціальних відносин» (М. Вебер); «ефективно керувати технічними й соціальними системами» (Мемфорд, Е. Тоффлер) та ін.

Сучасна філософія якість освіти представляє як багатовимірну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, в якому відбувається її розвиток, та системи освіти, що реалізує їх на певних етапах навчання людини.

Якість освіти є багатогранною категорією, що за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні та інші. Якість освіти трактується в таких вимірах як: суспільний ідеал освіченості людини, результат її навчальної діяльності, процес організації навчання і виховання, критерії функціонування освітньої

системи.

Якість освіти – це показник розвитку суспільства в певному часовому вимірі, і тому він має розглядатися в динаміці його змін стосовно чинників, що визначають його природу. Якість освіти не може бути предметом міждержавних змагань (конкуренції) чи політичним аргументом в оцінці розвитку держави на конкретному етапі її становлення, це – суспільна характеристика. У сучасній Європі вона сприймається як об'єкт суспільного єднання й консолідації різних національних освітніх систем. У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти.

Особистісне спрямування освіти зумовлює необхідність інтегровано оцінювати якість освіти в єдності індивідуальних характеристик особистості, педагогічних показників організації освітнього середовища і соціальних параметрів функціонування освітніх систем. За результатами моніторингу якості освіти органи управління отримують інформацію про стан освітньої системи та її окремих складових, виявляють проблеми, що виникли у процесі запровадження педагогічних інновацій, з'ясовують тенденції розвитку освіти і прогнозують зміни, необхідні для перспективного функціонування системи освіти. Таким чином, моніторинг системи освіти стає дієвим інструментарієм менеджменту освіти, зокрема в управлінні її якістю.

Система моніторингу якості освіти підпорядкована ієрархічним зв'язкам освітньої системи. Тому суб'єктами оцінювання можуть бути всі, хто задіяний у проведенні моніторингу – учні й студенти, вчителі й викладачі, навчальні заклади, їх керівники, органи управління різних рівнів та їх структурні підрозділи тощо. За цією ознакою систему моніторингу освіти в Україні можна розглядати на різних рівнях її функціонування. Об'єктами оцінювання можуть бути внутрішні й зовнішні характеристики якості освіти як процесу, результату чи системи загалом, тобто зміст освіти, відображений у навчальних планах і програмах, підручниках та інших засобах навчання тощо, рівень його засвоєння, демографічні показники доступу до освіти, дані кадрового і ресурсного забезпечення системи освіти, економічні індикатори тощо. Джерелами інформації в даному випадку виступають статистичні дані й матеріали спеціальних досліджень, результати зовнішнього контролю (незалежного аудиту) діяльності навчальних закладів і вивчення рівня навчальних досягнень учнів і студентів, аналітичні доповіді та оцінки вітчизняних та іноземних експертів, порівняльні дані міжнародних моніторингових досліджень, тестувань, рейтинги виступів українських школярів і студентів на олімпіадах і конкурсах, матеріали державної атестації та акредитації навчальних закладів тощо.

Управління якістю освіти в Україні має враховувати те, що наша система освіти існує нині в двох режимах одночасно: функціонування і розвитку (модернізації) [3]. Зберігаючи досягнення минулих десятиліть, вона одночасно адаптується до сучасних вимог і міжнародних стандартів. Освітня політика включає в себе такі підрозділи, як планування, організація, керівництво, контроль, прогнозування навчально-виховного процесу. Управління якістю освіти має здійснюватись на кожному з цих структурних підрозділів. Регулювання якості не можна перетворювати на дріб'язкову, елементарну опіку, що підточує творчість, новаторський пошук вчителя і учня, викладача і студента. Цей процес має бути підпорядкованим підвищенню педагогічної майстерності викладача, його науковому і педагогічному зростанню.

Література

1. Андрущенко В. Роздуми про освіту. – К., 2005
2. Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики. – К., 2003.
3. Фуллан М. Сили змін. Вимірювання глибини освітніх реформ. – К., 2000.